

Кузембаєв Олександр Сергійович,

асистент кафедри кримінального права

Національного університету «Одеська юридична академія»

РІШЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ ЯК ДЖЕРЕЛО КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

Більшість вітчизняних авторів наголошують, що єдиним джерелом кримінального права є чинний Кримінальний кодекс України 2001 р. (далі – КК), проте необхідно вказати, що багато положень тлумачення чинного Кримінального кодексу України все частіше містяться в інших нормативно-правових актах, та актах судових і правоохоронних органів, в тому числі й в рішеннях Конституційного Суду України.

Так суди, здійснюючи судочинство конкретизують і деталізують загальні норми, розкривають зміст оціночних правових понять і створюють правоположення – прообраз повноцінної норми. Це тим більше важливо, що в умовах демократичної державності неможливо відмовляти у правосудді (наприклад, через відсутність або неповноту закону). Значення судової практики визначається тим, що вона виступає як орієнтир, як приклад для вирішення конкретних, аналогічних справ. В цьому випадку вона впливає на створення не тільки судової політики, але і принципів права, вдосконалювання законодавства, тобто має певне правотворче значення. Необхідність такої ролі, у тому числі і рішень Конституційного Суду України, викликана динамізмом суспільних відносин, недостатністю типового законодавчого регулювання, наявністю прогалин, колізій, дефектів у праві.

Про необхідність впровадження реформування правової системи України, щодо розширення кола джерел кримінального права висловлювались такі вітчизняні науковці: М.І. Козюбра, В.О. Котюк, Д.В. Кухнюк, Д.В. Кирилюк, Л.А. Луць, Б.В. Малишев, В.О., М.І. Мельник, В.О. Навроцький, В.Т. Нор, А.О. Селіванов, М.І. Сірий, С.В. Шевчук, Г.Г. Шмельова, В.І. Шишкін та інші.

У вітчизняній науці намітилася тенденція щодо визнання за рішеннями Конституційного Суду України значення джерела права, що забезпечується, у

першу чергу, самою Конституцією України і Законом України «Про Конституційний Суд України», а саме: закони, інші правові акти або їхні окремі положення, які визнані неконституційними, припиняють діяти від дня прийняття Конституційним Судом України рішення про їх неконституційність (стаття 152 Конституції України). Прийняте Конституційним Судом України рішення є обов'язковим до виконання на території України, остаточним і не може бути оскаржене (стаття 150 Конституції України), рішення Суду діють безпосередньо і не вимагають підтвердження іншими органами (п. 4 Рішення Конституційного Суду України у справі про порядок виконання рішень Конституційного Суду України № 15-рп/2000 від 14.12.2000 р. [1]).

Прикладом служить практика Конституційного Суду України з висловлення правових позицій з кримінального права.

Так, існують наступні рішення Конституційного Суду України, що містять висловлення правових позицій з кримінального права:

- рішення Конституційного Суду України від 29 грудня 1999 року № 11-рп/99 у справі за конституційним поданням 51 народного депутата України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статей 24, 58, 59, 60, 93, 190-1 Кримінального кодексу України в частині, що передбачає смертну кару як вид покарання (справа про смертну кару), щодо того, що право на життя належить людині від народження і захищається державою, а тому смертну кару як вид покарання, передбачену у відповідних положеннях КК України, не можливо вважати винятком щодо невід'ємного права на життя кожної людини;

- рішення Конституційного Суду України № 1-3/2000 від 19 квітня 2000 року у справі за конституційним поданням 46 народних депутатів України щодо офіційного тлумачення положень статті 58 Конституції України, статей 6, 81 Кримінального кодексу України (справа про зворотну дію кримінального закону в часі) щодо зворотної дії закону про кримінальну відповідальність;

- рішення Конституційного Суду України № 1-33/2004 від 2 листопада 2004 року у справі за конституційним поданням Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статті 69

Кримінального кодексу України (справа про призначення судом більш м'якого покарання) про визнання таким, що не відповідає Конституції України (є неконституційним), положення частини першої статті 69 Кримінального кодексу України в частині, яка унеможливорює призначення особам, які вчинили злочини невеликої тяжкості, більш м'якого покарання, ніж передбачено законом;

– рішення Конституційного Суду України № 10-рп/2012 від 18 квітня 2012 року у справі за конституційним зверненням громадянина Кузьменка Віталія Борисовича щодо офіційного тлумачення положення частини третьої статті 364 Кримінального кодексу України (справа щодо застосування кваліфікуючої ознаки «працівник правоохоронного органу» до працівника державної виконавчої служби).

Отже, в Україні існує потреба у визнанні за рішеннями Конституційного Суду України статусу джерела кримінального права України. Однак вочевидь, правильнішим було запропонувати включити до КК України положення про застосування рішень Конституційного Суду України. Так, наприклад, як це пропонується у законопроекті Олійника В.М., що у разі визнання Конституційним Судом України неконституційним закону (частини закону) України про кримінальну відповідальність, він втрачає чинність з дня прийняття Конституційним Судом України рішення про його неконституційність [2].

Однак, на наш погляд, цього замало для дійсної прямої дії рішень Конституційного Суду України. Тому, пропонуємо доповнити КК України, окрім запропонованих положень викладених у Проекті Закону про внесення змін до Кримінального кодексу України (щодо застосування рішень Конституційного Суду України) від 28.05.2013 р., також словами «рішення Конституційного Суду України діють безпосередньо і не вимагають підтвердження іншими органами».

Література:

1. Рішення Конституційного Суду України № 15-рп/2000 від 14.12.2000 р. у справі за конституційним поданням Президента України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Постанови Верховної Ради України "Про

чинність Закону України «Про Рахункову палату», офіційного тлумачення положень частини другої статті 150 Конституції України, а також частини другої статті 70 Закону України «Про Конституційний Суд України» стосовно порядку виконання рішень Конституційного Суду України (справа про порядок виконання рішень Конституційного Суду України) // Офіційний вісник України від 05.01.2001 – 2000 р., № 51, стор. 80, стаття 2226, код акту 17435/2000.

2. Проект Закону про внесення змін до Кримінального кодексу України (щодо застосування рішень Конституційного Суду України) за № 2156а від 28.05.2013 р. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=47159.